

Masterclass – 'Environmental, Health, and Safety' – onderzoeken en handhaving

18 juni 2015

Roan Lamp, Nicolien van den Biggelaar, Iris Kieft en Loes Wilbrink, De Brauw Blackstone Westbroek

Inhoud

1. Introductie
2. Eerste hulp bij incidenten
3. Onderzoek toezichthouders
4. Intern onderzoek
5. Handhaving

Introductie

✓ Introductie

- Eerste hulp bij incidenten
- Onderzoek toezichthouders
- Intern onderzoek
- Handhaving

HSE incidenten: waar hebben we het dan over?

- Lekkende ketelwagen bij treinbotsing, 6 maart 2015
- Gasexplosie bij sloopwerkzaamheden, 4 september 2014
- Dodelijk ongeval en gewonden door zuurstofgebrek aan boord van zeeschip, 13 juli 2014
- Explosie en brand bij olieconcern, 3 juni 2014
- Emissie van etheen-propeen gasmengsel Limburg, 18 oktober 2012
- Instorten dak stadion FC Twente, 7 juli 2011

Eerste hulp bij incidenten

- Introductie
- ✓ **Eerste hulp bij incidenten**
- Onderzoek toezichthouders
- Intern onderzoek
- Handhaving

Eerste hulp bij incidenten

- Introductie
- ✓ **Eerste hulp bij incidenten**
- Onderzoek toezichthouders
- Intern onderzoek
- Handhaving

Aandachtspunten eerste 24 uur na een incident

- Interne procedures: opvolging nood- of crisisplan
- Ken de toepasselijke externe noodplannen van de overheid en het rampenbestrijdingsplan
- Geef prioriteit aan mensen die primaire veiligheid regelen
- Identificeer opperbevel overheid
  - identificeer overige aanwezige autoriteiten
  - vraag naar contactpersonen ten behoeve van coördinatie
- Melding incident / ongewoon voorval / ongeval bij bevoegd gezag
  - Bij welke autoriteit dient wat gemeld te worden
  - Bevatten de aanwezige interne documenten alle relevante meldingen?

Eerste hulp bij incidenten

Aandachtspunten eerste 24 uur na een incident

- Introductie
- ✓ **Eerste hulp bij incidenten**
- Onderzoek toezichthouders
- Intern onderzoek
- Handhaving

- Betrokkenheid jurist bij het 'crisisteam' verzekerd?
- Voorbereiding op onderzoekshandelingen verschillende toezichthouders
- Intern onderzoek naar de oorzaak en de gevolgen van het incident
  - Mogelijke verplichting tot doen intern onderzoek?
- Zorg voor tijdige melding aan de verzekeraar
- Andere tips?

Onderzoek toezichthouders

- Introductie
- Eerste hulp bij incidenten
- ✓ **Onderzoek toezichthouders**
- Intern onderzoek
- Handhaving

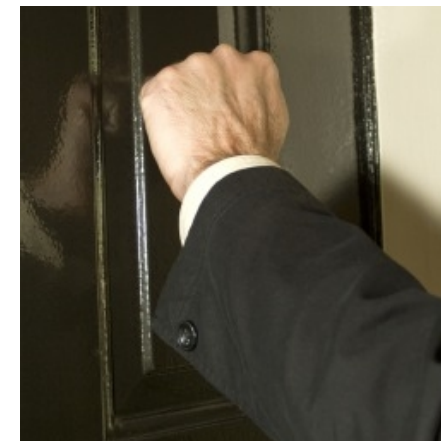

Onderzoek toezichthouders – Invalshoeken (I)

- Introductie
- Eerste hulp bij incidenten
- ✓ **Onderzoek toezichthouders**
- Intern onderzoek
- Handhaving

- Hoe om te gaan met onderzoeken van verschillende toezichthouders tijdens/na incident?
- Verschillende invalshoeken toezichthouders; invloed op werkwijze en omgang
  - Onderscheid bestuursrechtelijke en strafrechtelijke trajecten
  - Thematisch onderscheid
    - Milieu
    - Leefomgeving en transport/veiligheid
    - Arbeidsomstandigheden/veiligheid
    - Productveiligheid
    - Commuun strafrecht
    - Openbare orde
    - 'Lessons learned'
- Vaak parallelle onderzoeken, soms op verschillende locaties; niet altijd onderlinge afstemming

Onderzoek toezichthouders – Invalshoeken (II)

- Introductie
- Eerste hulp bij incidenten
- ✓ **Onderzoek toezichthouders**
- Intern onderzoek
- Handhaving

- Leefomgeving, milieu en transport/veiligheid
  - Inspectie Leefomgeving en Transport / Inlichtingen- en Opsporingsdienst (ILT/IOD)
- Arbeidsomstandigheden/veiligheid
  - Inspectie Sociale Zaken en Werkgelegenheid (SZW)
- Mijnbouw en transport van gas/veiligheid
  - Inspectie Staatstoezicht op de Mijnen (SodM)
- Productveiligheid
  - Nederlandse Voedsel- en Warenautoriteit (NVWA)
- Commune strafrecht
  - Openbaar ministerie (OM)
  - KLPD (waaronder, NFI)
- 'Lessons learned'
  - Onderzoeksraad voor Veiligheid (OvV)

Onderzoek toezichthouders – Onderzoeksbevoegdheden (I)

- Introductie
- Eerste hulp bij incidenten
- ✓ **Onderzoek toezichthouders**
- Intern onderzoek
- Handhaving

- Wie zijn bevoegd tot onderzoek?
  - Inspecteurs in het kader van toezicht (5:11 Awb)
  - Boa's in het kader van opsporing (142 Wetboek van Strafvordering en Besluit Buitengewoon Opsporingsambtenaar)
  - Onderzoekers Raad voor Veiligheid
- Vraag inspecteur/boa zich te legitimeren bij aankomst

Onderzoek toezichthouders – Onderzoeksbevoegdheden (II)

- Introductie
- Eerste hulp bij incidenten
- ✓ **Onderzoek toezichthouders**
- Intern onderzoek
- Handhaving

Bevoegdheden	Toezicht	Opsporing		OvV
	Artikel Awb	Artikel WED	Artikel Sv	Rijkswet OvV
Toegang tot plaatsen	5:15	20	55	36
Inlichtingen vorderen	5:16			37
Inzage, vorderen en kopiëren van stukken	5:17	19		38
Onderzoek, opneming en monsterneming	5:18	21		39
In beslag nemen van daarvoor vatbare voorwerpen		18	94 e.v.	(31)
Doen stilhouden van voertuigen, doen overbrengen, lossen en afladen van vervoermiddelen en doorzoeken	5:19	23	96b	

Onderzoek toezichthouders – Do's and don'ts (I)

- Introductie
- Eerste hulp bij incidenten
- ✓ **Onderzoek toezichthouders**
- Intern onderzoek
- Handhaving

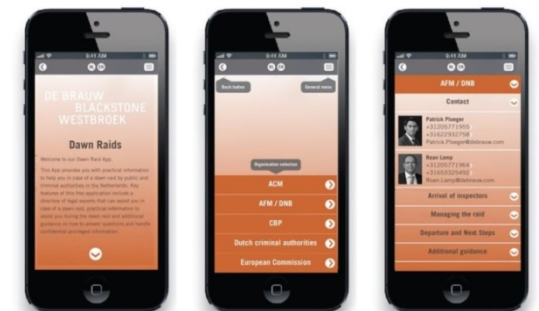
- Zowel onder Awb (5:20 Awb) als onder WED (24a WED) medewerkingsplicht.
  - Niet medewerking kan strafbaar feit opleveren.
- Welke waarborgen of ruimte is/zijn er ondanks medewerkingsplicht?
- Eerste uren bij incident/onderzoek zijn cruciaal
- Coördineer bezoeken en verhoren toezichthouders
  - Coördineer onderzoekshandelingen
  - Stel interne contactpersoon aan
  - Zorg voor goede communicatie met toezichthouders
  - Weet wie, wat, wanneer
- Zorg voor interne/externe juridische bijstand

Onderzoek toezichthouders – Do's and don'ts (II)

- Introductie
- Eerste hulp bij incidenten
- ✓ **Onderzoek toezichthouders**
- Intern onderzoek
- Handhaving

- Doorzoeking: begeleid opsporingsambtenaren over terrein
- Inbeslagneming van voorwerpen en stukken
  - Vraag om inbeslagnamelijsten en maak afspraken over het maken van kopieën
  - Bespreek wat er met voorwerpen gaat gebeuren/tijdspad.
  - Let op geprivilegieerde stukken
- Inzage, vorderen en kopiëren van stukken: hou bij wat wordt gevorderd, maak afspraken over kopieën.
  - Let op geprivilegieerde stukken
  - Identificeer gevoelige commerciële informatie; benadruk dit eventueel bij opsporingsambtenaren
- Onderzoek, opneming en monsterneming
  - Verzoek eventueel om tweede monster te laten nemen
  - Verzoek om op de hoogte te worden gehouden van resultaten
- De Brauw dawn-raid app

Onderzoek toezichthouders – Do's and don'ts (III)

- Introductie
- Eerste hulp bij incidenten
- ✓ **Onderzoek toezichthouders**
- Intern onderzoek
- Handhaving

Horen van werknemers

- Coördineer verhoren
  - Maak afspraken met toezichthouder over verhoren werknemers
  - Verhoren in 'the heat of the moment' kunnen gevaarlijk zijn
  - Getuigen zijn niet verplicht te verklaren
  - Overweeg juridische bijstand bij verhoor werknemers
- Bij het beantwoorden van vragen
  - Denk rustig na en geef weloverwogen antwoord
  - Blijf bij de feiten, ga niet gissen of speculeren
  - Probeer het geven van meningen te vermijden

Onderzoek toezichthouders – Do's and don'ts (IV)

- Introductie
- Eerste hulp bij incidenten
- ✓ **Onderzoek toezichthouders**
- Intern onderzoek
- Handhaving

- Zwijgrecht: verdachte
  - Eventueel afgeleid zwijgrecht rechtspersoon
- Nemo tenetur
  - Onder dwang verkregen materiaal afhankelijk van de wil (o.a. verklaringen) mag later niet worden gebruikt tegen verdachte in strafrechtelijke procedure
  - Mogelijkheid klaagschrift 552a Sv
- Wat heb je zelf nodig voor intern onderzoek?
  - Eigen expertiseonderzoek
  - Interviews eigen werknemers

Onderzoek toezichthouders – Do's and don'ts Onderzoeksraad voor Veiligheid

- Introductie
- Eerste hulp bij incidenten
- ✓ **Onderzoek toezichthouders**
- Intern onderzoek
- Handhaving

Enkele aandachtspunten Onderzoeksraad voor Veiligheid

- Doel Onderzoeksraad: toekomstige ongevallen voorkomen en gevolgen daarvan te beperken
- Opgeroepen getuigen zijn verplicht te verschijnen
  - Geen zwijgrecht
- Mogelijkheid tot geven schriftelijk commentaar op rapport
- Rapportage opgesteld door Onderzoeksraad is openbaar
- Uitgangspunten
  - Conclusie of aanbeveling behelst niet een vermoeden van schuld aan of aansprakelijkheid wegens een voorval
  - Verklaringen, meningen en door de raad opgestelde documenten kunnen in een strafrechtelijke of civielrechtelijke procedure niet als bewijs worden gebruikt of als basis voor bestuurlijke sanctie of maatregel.
  - Rapport kan wel ter inzage worden gevorderd of in beslag worden genomen
- Praktijk?

Interne onderzoeken

- Introductie
- Eerste hulp bij incidenten
- Onderzoek toezichthouders
- ✓ **Intern onderzoek**
- Handhaving

Interne onderzoeken – Waarom intern onderzoek?

- Introductie
- Eerste hulp bij incidenten
- Onderzoek toezichthouders
- ✓ **Intern onderzoek**
- Handhaving

- Zelf duidelijkheid verkrijgen over relevante feiten;
  - startpunt nadere actie/maatregelen op verzoek van bevoegd gezag (reactief)
  - eigener beweging (pro-actief)
  - na melding klokkenluider
- Nakomen van wettelijke verplichtingen (zie bijv. art. 17.2 lid 2 Wm)
- Bestuurlijk "in control" (lijken te) zijn
- Verkrijgen van "clementie" bij bevoegd gezag?
  - lagere of geen boetes?
  - minder of geen publiciteit?
- Verweer tegen civiele claims en (handhavings-)maatregelen bevoegd gezag
- Mitigeren negatieve publiciteit

Interne onderzoeken – Do's and don'ts tijdens intern onderzoek (I)

- Introductie
- Eerste hulp bij incidenten
- Onderzoek toezichthouders
- ✓ **Intern onderzoek**
- Handhaving

- Hoe communiceer je intern en extern over intern onderzoek?
- Bij verplichte rapportage: Wat zijn de normen hiervoor
  - Vgl. bijv. artikel 17.2 lid 2 Wm, rapportage omvat:
    - de oorzaken van het voorval en de omstandigheden waaronder het voorval zich heeft voorgedaan;
    - de ten gevolge van het voorval vrijgekomen stoffen, alsmede hun eigenschappen;
    - andere gegevens die van belang zijn om de aard en de ernst van de gevolgen voor het milieu van het voorval te kunnen beoordelen;
    - de maatregelen die zijn genomen of worden overwogen om de gevolgen van het voorval te voorkomen, te beperken of ongedaan te maken;
    - de maatregelen die worden overwogen om te voorkomen dat een zodanig voorval zich nogmaals kan voordoen.

Interne onderzoeken – Do's and don'ts tijdens intern onderzoek (II)

- Introductie
- Eerste hulp bij incidenten
- Onderzoek toezichthouders
- ✓ **Intern onderzoek**
- Handhaving

- Privilege
  - Overweeg betrekken advocaten bij intern onderzoek
    - Pas vervolgens op met opstellen van interne documenten die niet onder privilege vallen
    - Houd er rekening mee dat privilege in de toekomst kan worden losgelaten
- Houd rekening met privacy regelgeving
  - Eventuele Wbp melding
  - Informeer werknemers

Interne onderzoeken – Do's and don'ts tijdens intern onderzoek (III)

- Introductie
- Eerste hulp bij incidenten
- Onderzoek toezichthouders
- ✓ **Intern onderzoek**
- Handhaving

- Hoe om te gaan met feiten en conclusies intern onderzoek?
  - Transparantie vs. openbaarheid
  - “Self disclosure” vs. onnodige blootstelling aan juridisch/publicitair risico
  - Vrijwillige verstrekking data/rapportage vs. uitlokking bevel
- Waarborgen
  - Privilege
  - Nemo-tenetur
    - Gerechtshof Den Haag 5 december 2014:
      - Inhoud van intern rapport (met eigen conclusies en aanbevelingen) en onderliggende Tripod-analyse opgemaakt door onderneming is wilsafhankelijk materiaal.
      - Vordering op grond van artikel 17 en 18 Wed, met het oog op artikel 24a Wed, is in strijd met nemo-tenetur beginsel

Handhaving

- Introductie
- Eerste hulp bij incidenten
- Onderzoek toezichthouders
- Intern onderzoek
- ✓ **Handhaving**

Handhaving – Overzicht

- Introductie
- Eerste hulp bij incidenten
- Onderzoek toezichthouders
- Intern onderzoek
- ✓ **Handhaving**

Handhaving

Bestuursrechtelijk

Strafrechtelijk

Herstelsancties
(bestuursdwang,
dwangsom)

Punitieve
sancties
(bestuurlijke
boete)

Aanvullende
instrumenten
(stillegging)

Transactie

Dagvaarding

Strafbeschikking

Handhaving – Aansprakelijkheid bestuursrecht

- Introductie
- Eerste hulp bij incidenten
- Onderzoek toezichthouders
- Intern onderzoek
- ✓ **Handhaving**

- Wie is overtreder/dader van de overtreding van de norm?
  - Degene die de overtreding pleegt of medepleegt (art. 5:1 Awb)
  - Zowel natuurlijke als rechtspersoon (art. 5:1 lid 3 Awb)
  - ABRvS 15 oktober 2008: *De overtreder is degene die het desbetreffende wettelijke voorschrift daadwerkelijk schendt. De Afdeling overweegt dat dat in de eerste plaats degene is die de verboden handeling fysiek verricht; daarnaast kan in bepaalde gevallen degene die de overtreding niet zelf feitelijk begaat, doch aan wie de handeling is toe te rekenen, voor de overtreding verantwoordelijk worden gehouden en derhalve als overtreder worden aangemerkt.*
    - Vergunninghouder inrichting?
    - Eigenaar/verhuurder perceel inrichting?
    - Bestuurder vergunninghouder?
    - Aandeelhouder vergunninghouder?
  - Chemie-Pack uitspraken (ABRvS 22 januari 2014 / 19 februari 2014)

Handhaving – Aansprakelijkheid strafrecht

Strafrecht

- Natuurlijke personen: dader
- Rechtspersonen
  - Oriëntatiepunt: is gedraging verricht in de sfeer van de rechtspersoon?
    - Drijfmeest criteria
  - Strafrechtelijke aansprakelijkheid holding voor groepsmaatschappij
  - Strafrechtelijke aansprakelijkheid moeder voor gedragingen dochter

- Introductie
- Eerste hulp bij incidenten
- Onderzoek toezichthouders
- Intern onderzoek
- ✓ **Handhaving**

Handhaving – Aansprakelijkheid strafrecht

Feitelijk leidinggevende

- Introductie
- Eerste hulp bij incidenten
- Onderzoek toezichthouders
- Intern onderzoek
- ✓ **Handhaving**

- Van feitelijk leidinggeven is sprake indien de functionaris, hoewel daartoe bevoegd en redelijkerwijs gehouden:
  - Maatregelen ter voorkoming van de gedraging achterwege laat; en
  - Bewust de aanmerkelijke kans aanvaardt dat de verboden gedraging zich voordoet.
- Rol compliance en interne voorschriften
  - vgl. genoemde aanwezige 'veiligheidscultuur' inzake Thermphos

Handhaving – Trends in handhaving HSE (I)

Groeiende punitieve instelling toezichthouders:

- Introductie
- Eerste hulp bij incidenten
- Onderzoek toezichthouders
- Intern onderzoek

✓ **Handhaving**

- Hoogte boetes:
  - 2014 Dow Benelux B.V.: EUR 1,8 miljoen
  - 2014 CP Kelco: EUR 110.000
  - 2013 Odfjell: EUR 3 miljoen
  - 2012 Chemie-pack: EUR 400.000
  - 2011 Trafigura: EUR 1 miljoen
- 1 januari 2015: Wet verruiming mogelijkheden bestrijding financieel-economische criminaliteit (ook HSE kwesties!):
  - Verhoging boetep plafond ondernemingen tot maximaal 10% van jaaromzet.
  - Strafverzwaring bij 'stelselmatig' plegen van misdrijven onder WED

Handhaving – Trends in handhaving HSE (II)

- Introductie
- Eerste hulp bij incidenten
- Onderzoek toezichthouders
- Intern onderzoek
- ✓ **Handhaving**

- Vaker vervolging van individuen
  - Vgl. CP Kelco
    - Vervolging veiligheidscoördinator
    - Veroordeling directeur
  - Vgl. Chemie-Pack
    - Veroordelingen directeur, veiligheidscoördinator en productieleider
- Toename handhaving dmv 'naming and shaming'
  - Actief openbaar maken samenvatting BRZO inspectieonderzoeken
  - Actief openbaar maken overtredingen / sancties Inspectie SZW

Vragen

